

Vai trò của Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam trong phát triển du lịch của thành phố Cần Thơ

✍️ Ths. Nguyễn Khánh Linh,

GV trường Đại học Cần Thơ.

Nguyễn Khánh Phương,

Học viên Cao học trường Đại học Trà Vinh.

Trong các tông phái Phật giáo thì tông phái Thiền Trúc Lâm Yên Tử là tông phái duy nhất do người Việt Nam sáng lập. Ở góc độ văn hóa, điều đó chứa đựng lòng tự hào dân tộc. Người khai sáng và làm rạng danh dòng Thiền này là vua Trần Nhân Tông, một vị vua nổi tiếng đời Trần. Vì thế, tên gọi Trúc Lâm Yên Tử vừa là hiệu của Ngài vừa là vùng đất xuất phát của tông phái này. Trải qua quá trình phát triển thăng trầm trong lịch sử, các thiền viện của tông phái này đã phát triển kéo dài từ Bắc vào Nam. Để đáp ứng nguyện vọng của tín đồ Phật tử Giáo hội Phật giáo Cần Thơ, được sự quan tâm cụ thể của Đảng, Nhà nước và sự cung tiến, tài trợ của các mạnh thường quân, Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam đã được xây dựng tại xã Mỹ Khánh, huyện Phong Điền, TP. Cần Thơ và khánh thành vào ngày 17/05/2014.

Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam là một cơ sở Phật giáo của phái Trúc Lâm Yên Tử. Đây là một thiền viện mới xây dựng và có vai trò quan trọng đối với cư dân ở vùng đất Cần Thơ nói riêng và cư dân vùng Đồng bằng sông Cửu Long nói chung. Quy mô, tầm cỡ và vẻ đẹp của Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam được dư luận chung đánh giá là một trong mười thiền viện đẹp nhất Việt Nam. Đó là các thiền viện: Trúc Lâm Yên Tử và Trúc Lâm Giác Tâm (Quảng Ninh), Trúc Lâm Tây Thiên (Vĩnh Phúc), Trúc Lâm Sùng Phúc (Hà Nội), Trúc Lâm Bạch Mã (Thừa Thiên – Huế),

Trúc Lâm Đà Lạt và Trúc Lâm Vạn Hạnh (Lâm Đồng), Trúc Lâm Quảng Đức (TP. Hồ Chí Minh), Trúc Lâm Thường Chiếu (Bà Rịa - Vũng Tàu) và Trúc Lâm Phương Nam (Cần Thơ). Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam có một giá trị văn hóa – xã hội rất lớn ở thành phố Cần Thơ. Do Thiền Viện này mới đi vào hoạt động khoảng hơn một năm nay, còn rất mới mẻ, nên việc nghiên cứu các giá trị văn hóa hầu như đang còn là khoảng trống. Chính vì vậy, việc nghiên cứu Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam một cách toàn diện, đặc biệt đi sâu vào nguồn gốc, sinh hoạt tôn giáo và vai trò của Thiền Viện trong đời sống nhân dân là vấn đề quan trọng và cần thiết, có ý nghĩa thực tiễn đối với việc bảo tồn và phát huy tác dụng của Thiền Viện trong các chương trình phát triển kinh tế - xã hội của TP. Cần Thơ.

Thiền viện Trúc Lâm Phương Nam

NGHIÊN CỨU - TRAO ĐỔI

Được sự chấp thuận của Thành ủy, Ủy ban nhân dân TP. Cần Thơ cùng với sự chứng minh của Hòa Thượng Thích Thanh Từ - Tông chủ Thiền phái Trúc Lâm Yên Tử, Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam TP. Cần Thơ đã tổ chức lễ khởi công xây dựng Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam vào ngày 16/7/2013 (09/6 năm Quý Ty). Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam được xây dựng với tổng diện tích 38.016m². Sau 10 tháng thi công, ngày 17/5/2014 (19/4 năm Giáp Ngọ), Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam đã được khánh thành và chính thức đi vào hoạt động.

Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam do Đại tướng Phạm Văn Trà - nguyên Bộ trưởng Bộ Quốc phòng đã đề xuất cho xây dựng và chính Đại tướng cũng là trưởng ban vận động các mạnh thường quân ủng hộ, đóng góp để xây dựng Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam với tổng kinh phí 145 tỷ đồng. Trụ trì Thiền Viện hiện nay là Đại đức Thích Bình Tâm.

Việc cho xây dựng Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam nhằm mục đích thực hiện tâm nguyện khôi phục Thiền Phái Trúc Lâm Yên Tử của Phật Hoàng Trần Nhân Tông. Đồng thời, cũng đáp ứng được những nguyện vọng của các tầng, ni, phật tử và Ban Trị sự Giáo hội Phật

giáo TP. Cần Thơ mong muốn có một ngôi chùa kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống, tâm linh mà Phật Hoàng Trần Nhân Tông đã để lại.

Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam nằm trong khu Di tích lịch sử Lộ Vòng Cung của TP. Cần Thơ. Đây là ngôi chùa lớn nhất đồng bằng sông Cửu Long, mái chùa được lợp ngói, khung cột bằng gỗ quý và bao gồm các khu: Chánh điện (Đại Hùng Bửu Điện), Nhà Tổ (Tổ Ấn Trùng Quang), Tháp chuông, Tháp trống. Tất cả những khu này đều được làm bằng gỗ lim, khoảng 1.000 khối và đều được nhập từ Nam Phi. Ngoài ra, còn có Hội trường làm nơi giảng đạo (sức chứa hơn 500 tăng sinh, phật tử), Khu Tăng xá, Nhà khách, Khu trai đường, Thư viện, Nhà Thủy tạ, Phòng thuốc nam v.v...

Kiến trúc chính của Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam mô phỏng theo lối kiến trúc thời Lý - Trần. Cổng Tam Quan của Thiền Viện được thiết kế với những mái vòm cong và được trang trí hình đầu rồng cách điệu, cửa được làm bằng loại gỗ quý và sơn màu nâu. Hai bên cổng là hai bức tượng thần lớn: Bên trái là tượng của thần Vi Đà Hộ Pháp (hay còn gọi là Ông Thiện) với ý nghĩa là để bảo vệ Tam Bảo, phía bên phải là tượng

Thiền viện Trúc Lâm Phương Nam - Chánh điện

của Tiêu Diện Đại Sĩ (hay Ông Ác, dân gian còn gọi là Ông Tiêu), Ông là vị Bồ Tát chuyên phục quỷ yêu và cứu độ chúng sinh.

Qua khỏi cổng Tam Quan bên trong là sân gạch rộng rãi, thoáng đãng, toàn bộ nền được lát bằng gạch tàu màu đỏ. Hai bên là bộ tượng Thập Bát La Hán (18 vị La Hán) được đúc bằng đá Ninh Bình do các mạnh thường quân cung tiến nhân dịp lễ khánh thành Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam. Bộ tượng này được xếp song song nhau (mỗi bên 9 tượng), mỗi tượng đều được điêu khắc một cách vô cùng khéo léo, thể hiện được đặc trưng tín ngưỡng dân gian.

Phía bên phải sân là nhà Thủy tạ nằm trên hồ Tĩnh tâm. Dẫn vào nhà Thủy tạ là cây cầu được sơn màu đỏ, bên trong nhà Thủy tạ là tượng của Phật Di Lặc được đúc bằng gỗ quý (màu nâu). Bên trái sân cũng là nhà Thủy tạ và hồ Tĩnh tâm, với lối kiến trúc giống nhau, chỉ khác là nhà Thủy tạ bên trái thờ tượng Phật Bà Quan Âm và được đúc bằng đá màu trắng (cao khoảng 2 mét). Dưới mỗi chân tượng đều có lư hương, nhang đèn để khách tới tiện cho việc chiêm nghiệm, cúng bái.

Khi tiến vào sân trước chính điện, bên phải là Lầu chuông với mái cong lợp ngói và được trang trí các góc bằng hình đầu rồng. Bên trong tháp là Đại hồng chung (chuông đồng) nặng 1,5 tấn được đúc tại thành phố Huế, do Phật tử Phương Bắc phụng cúng Thiền Viện. Bên trái là Tháp trống cũng cùng lối kiến trúc, Trống trong Tháp được đặt trên giá gỗ và được chạm khắc rất công phu, tinh xảo. Cả hai Tháp này đều được lợp ngói mười hai mái dựa theo lối kiến trúc tháp chuông Chùa Keo ở tỉnh Thái Bình.

Chuông trống Bát - Nhã là một trong các loại pháp khí của Phật giáo vì có tác dụng để thức tỉnh lòng người, bên cạnh đó còn có khả năng đánh động tâm linh của người nghe. Chuông trống Bát-nhã là danh từ để chỉ cho Đại hồng chung (chuông rất lớn) và Trống lớn. Hai vật thiêng này được đặt hai bên trái và phải của Chánh điện, theo cách “tả chung hữu cổ” nghĩa là bên trái là đặt chuông còn bên phải là đặt trống. Nhiều chùa còn xây tháp an trí chuông và trống, nên nơi đặt chuông trống được gọi là “Lầu chuông trống”.

Theo niềm tin cho rằng tiếng vang của chuông có thể thấu đến cõi địa ngục, chúng sanh nào đang

bị đọa đày nơi đây có thể nhờ tiếng chuông này mà được giải thoát. Ngoài ra, tiếng chuông của chùa có thể giúp cho ma quỷ nhẹ bớt được lòng tham, sân hận mà giải thoát được kiếp. Thông thường, ở các ngôi chùa ở Việt Nam thường có quả chuông lớn để thỉnh vào hai buổi sáng và tối trong ngày khi cầu nguyện. Giờ thỉnh chuông là 4 giờ sáng hoặc tùy theo quy định của mỗi chùa.

Đối với Trống, thường được làm bằng đá, cây, đồng, v.v.. Theo Phật giáo thì người ta thường dùng Trống để tập hợp các Chư Tăng Ni lại để nghe pháp. Trống thường được đánh theo kiểu Bát - Nhã.

Chuông và Trống thường được sử dụng ở mỗi chùa khi cử hành lễ, trước giờ khởi sự và sau khi chấm dứt buổi lễ. Ngoài ra, còn được dùng để thỉnh Phật Tổ và Chư Tăng hướng về điện Phật để chứng minh cho buổi lễ sắp được diễn ra điều này làm cho buổi lễ thêm thanh tịnh và trang nghiêm hơn.

Cách Tháp trống không xa là mô hình chùa Một Cột thu gọn trên hồ sen, bên trong là tượng thờ Phật Thích Ca Mâu Ni.

Ngôi Chánh điện được xây dựng theo lối kiến trúc thời Trần. Mái lợp ngói tám mái, kết hợp trang trí các hình tượng rồng và bánh xe pháp luân. Ngoài ra, Chánh điện còn được xây dựng bằng 44 cột gỗ lim to, được nhập từ Nam Phi về và được bào nhẵn, phủ sơn bóng loáng. Tất cả đều được đặt trên các tấm đá xám vân mây, trạm trổ hình hoa sen cách điệu. Giữa chánh điện là tượng Phật Thích Ca Mâu Ni bằng đồng, mạ vàng nặng 3,5 tấn, cao 2 mét ngôi tinh tọa trên tòa sen. Trước tượng Phật Thích Ca là Lư hương, hai bên là đôi chim hạc cưỡi lên lưng rùa bằng đồng. Đối với người Việt Nam thì Rùa là con vật có thân hình chắc chắn và sống lâu biểu tượng cho sự trường tồn. Hơn nữa, Rùa là loài vật ăn ít, có khả năng nhịn đói tốt nên được coi là sự thanh cao, thoát tục. Còn Hạc là con vật tượng trưng cho sự tinh túy và thanh cao. Hạc thường xuất hiện đi kèm với hình ảnh của các vị thần tiên nên cũng được xem là con vật trường thọ. Sự kết hợp hình ảnh Hạc đứng trên lưng Rùa có ý nghĩa là “Thọ đội Thọ” biểu thị cho sự khát vọng trường tồn đồng thời cũng là một biểu tượng cho sự may mắn. Mặt khác, Rùa là con vật sống dưới nước, Hạc là con vật sống trên trời, khi hạc đứng trên

lưng rùa là hình ảnh biểu tượng cho sự hài hòa giữa Trời - Đất, giữa hai thái cực âm - dương.

Hai bên Chánh điện là các tượng thờ của Bồ Tát Phổ Hiền, Đức Thánh Hiền và các vị Tổ sư, tất cả đều được tạc rất khéo léo bằng gỗ Du Sam (800 năm tuổi). Mỗi một cây cột trong chánh điện đều có những câu liễn đối bằng tiếng Việt được viết trên nền vàng chữ đen làm tăng thêm sự trang nghiêm của chánh điện.

Sau chánh điện hai dãy tượng Tổ sư, mỗi bên 9 tượng xếp song song nhau. Những tượng này cũng được đúc bằng đá một cách vô cùng khéo léo và tinh vi. Tiếp đến là nhà thờ Tổ (hay còn gọi là Tổ Ấn Trùng Quang) với đền thờ Bồ Đề Đạt Ma ở chính giữa cùng lư hương và cặp Hạc đứng trên lưng Rùa. Bên trái là tượng thờ của Trần Hưng Đạo và bên phải là tượng thờ của pháp sư Trần Thủ Độ. Điều này cho thấy Phật giáo Việt Nam không có tính thuần khiết mà là sự tổng hợp giữa tôn giáo và tín ngưỡng truyền thống của dân tộc. Ngoài ra, trong nhà thờ Tổ, trước đền thờ của Bồ Đề Đạt Ma có trưng bày cổ vật tại chánh điện Chùa Lân - Trúc Lâm Yên Tử vào thế kỷ thứ 14. Đây là những cổ vật 700 năm tuổi được Thiền Viện Trúc Lâm Yên Tử trao cho ông Nguyễn Thiện Nhân, Ủy viên Bộ Chính trị, Chủ tịch UBTWMTTQ Việt Nam vào ngày 12/07/2014 để dành tặng Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam.

Điều đáng chú ý là kiến trúc trang trí mái ngói của Chánh điện, cổng Tam quan, nhà thờ Tổ khá giống nhau, đều là mái cong hình thuyền với hình đầu rồng, trên đỉnh mái là hình bánh xe pháp luân. Thông thường pháp luân thường được thể hiện qua một bánh xe với tám nan hoa. Trục của bánh xe sẽ tượng trưng cho giới luật, vành bánh xe là tượng trưng cho trạng thái chuyên nhất của thiền định, còn tám nan hoa sẽ tượng trưng cho Bát thánh đạo và cuối cùng tâm điểm của bánh xe thường được khắc thành bốn vòng xoắn, tượng trưng cho bốn phương và đồng thời cũng là tượng trưng cho Tứ thánh đế hay bốn đại (đất, nước, gió, lửa).

Trong chùa chiền của Phật giáo thì pháp luân được khắc họa với 12, 16, 32 hay vô số nan hoa với ý nghĩa tượng trưng cho 13 chi phần duyên khởi, 16 đặc tính của nguyên lý tánh không, 32

tượng hảo của bậc giác ngộ và vô số tia sáng của mặt trời, vô số Đức Phật trong vũ trụ, hay vô số giáo lý, pháp môn mà Đức Phật Thích Ca đã giảng dạy (tại Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam pháp luân được khắc họa hình bánh xe với 12 nan hoa). Có thể nói, hình ảnh bánh xe trong Phật giáo là tượng trưng cho giáo pháp của Đức Phật. Đức Phật chuyển vận bánh xe pháp để nhiếp phục, đoạn trừ phiền não trong tâm thức của chúng sanh.

Bên trái nhà thờ Tổ là Phòng chẩn trị Y học cổ truyền Trúc Lâm Phương Nam do Trung tướng Trần Đơn, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương Đảng, Tư lệnh Quân khu 7 hỷ cúng vào ngày 11/7/2015. Phòng chẩn trị làm việc vào các ngày thứ 3-5-7 hàng tuần và tiếp nhận khám, điều trị bằng y học cổ truyền miễn phí cho người dân bao gồm các khoa: Khoa vật lý trị liệu, Khoa châm cứu, Khoa khám bệnh và Phòng nhận bệnh - cấp phát thuốc với nhiều thiết bị hiện đại. Phòng chẩn trị do bác sĩ CKI y học cổ truyền Nguyễn Thị Hiền phụ trách cùng với các đội ngũ bác sĩ đông y, lương y, với trình độ chuyên môn cao, nhiều kinh nghiệm tình nguyện tham gia để chữa trị và giúp đỡ cho người nghèo. Tổng kinh phí cho xây dựng Phòng chẩn trị y học cổ truyền Phương Nam là 1,1 tỷ đồng và những thiết bị phục vụ cho việc khám chữa bệnh nơi đây là do Thiếu tướng Vũ Cao Quân - nguyên Chỉ huy trưởng Bộ Chỉ huy Quân sự TP. Cần Thơ và Trung tướng Trần Đơn - Tư lệnh Quân khu 7 tài trợ và vận động.

Ngoài ra, Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam còn có Thư viện, Trai đường, Nhà khách, Thất trụ trì, Pháp đường, v.v..

Hiện nay, Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam là ngôi chùa có kiến trúc thuần Việt lớn nhất Đồng bằng sông Cửu Long. Nhờ có những giá trị ý nghĩa và thiết thực, Thiền Viện Trúc Lâm Phương Nam không chỉ là địa điểm du lịch tâm linh, hành hương về cõi Phật mà còn là nơi tham quan lý tưởng, góp phần thúc đẩy tiềm năng du lịch của Cần Thơ nói chung và vùng đất lịch sử Lộ Vòng Cung ngày nay nói riêng ngày càng thêm phát triển. Thiền Viện Trúc Lâm khánh thành đến nay được hơn một năm, ngày nào cũng có rất đông khách trong và ngoài nước đến thăm viếng./.